

és azt a »társadalmi mérget« veszi be napról napra, melyet naponta talál fel neki az amerikai mozi, rádió, sajtó.

A munkást ráveszik, hogy higgyen az amerikai demokrácia mítoszában, de legfontosabb és leghatásosabb eszköz az a híresztelés, hogy »ha a munkás megfeszíti erejét, maga is tőkessé válhat«. Davis szerint igen sok amerikai munkás esik áldozatul ennek a demagógiának.

Igyekeztünk visszaadni a magát elfogulatlanoknak és részrehajlatlanoknak tartó tanulmány gondolatmenetét. Ha valaki az itt nyert képet összehasonlítja a szovjet kultúra képével — aligha lesz jó vélemények a dollár kultúráról.

(»Kultura i Zsizni« c. folyóiratból.)

A VEZETŐSÉGI ALAP

Irta: Forró György

A nemrégiben nagy vonalakban ismertettük gazdasági szervezetünk azon intézkedéseit, melyek kiküszöbölik gazdasági életünkben a tőkés termelést, árúelosztás és tőkehalmozás anarhikus szervezeti formáit. Az új intézkedések sorába tartozik az úgynevezett »vezetőségi alap« megszervezése is.

Mi is az a vezetőségi alap, mi a szerepe gazdasági életünkben és mi a jelentősége a munkásosztály részére?

Elsősorban le kell szögezniünk, hogy a vezetőségi alap (V. A.) teljesen új intézmény gazdasági életünkben. A V. A. magában foglalja az állami üzemek (bánya, gyáripár, valamint vendéglátó stb. üzemek) hasznának egy bizonyos részét. Anyagi eszközei egyedül és kizárólag az üzem, vállalat munkásainak, hivatalnokainak anyagi, szociális és kulturális helyzetének megjavítására szolgálnak. Már ez maga, bizonyítja, hogy a V. A. teljesen új intézmény és egyedül megváltozott társadalmi és gazdasági viszonyaink kifejezője. A régi tőkés Jugoszláviában a különböző vállalatok vezetőségei nagyon távol álltak attól, hogy hatalmas nyereségekből akárcsak egy morzsányit is juttassanak munkásainknak. — Amennyiben mégis megtörtént, hogy egyes munkásokat vagy alkalmazottakat külön jutalmaztak, ez mindig a munkások közül egy-egy züllesztett lelkű áruló megvásárlása szolgált. — Az akkori tőkés társadalomban ez természetes is volt. Így magától értetődik az is, hogy a mi vezetőségi alapunkhoz hasonló intézmény a Szovjet Szövetségen kívül nincs sehol sem.

Gazdasági rendszerünkben a termelés tervszerű, vagyis a társadalom érdekei szerint tervvel előre látva alakul. A kitermelt értékek társadalmi jelleget kapnak és újabb társadalomilag hasznos befektetéseket szolgálnak, vagyis a kitermelt értékek közvetve (az általános kulturális, szociális, valamint gazdasági életszínvonal emelésével) a társadalom minden tagjának jólétét emelik. — Tudvalevő, hogy a termelési folyamat fő alkotó eleme maga a munkásosztály, melynek érdekei tervgazdaságunkban teljes egészében megfelelnek gazdasági rendszerünk és fejlődés érdekeivel. Ezt az összhangot a társadalom közös gazdasági érdekei és az egyes üzemek munkásainak érdekei között a V. A. biztosítja oly

módon, hogy az egyes üzemekben kitermelt terméktöbbletből, vagyis hasznából az üzem munkásai és alkalmazottjai közvetlenül részesülnek az üzem vezetőségi alapjának anyagi eszközein keresztül. Ha az üzem nagyobb hasznot valósít meg, akkor ez a társadalom részére nagyobb befektetések anyagi alapját teremti meg, de egyúttal nagyobb anyagi eszközöket juttat a vezetőségi alapba — vagyis közvetlenül a munkások életszínvonalát emeli.

Ugyanez az elv nyilvánul meg az állami nemtermelő vállalatoknál is, például a kereskedelmi vállalatoknál, melyeknek alkalmazottai a kereskedelmi költségek csökkentésével hozzájárulnak az árak olcsóbbodásához. Ezzel népünk ellátását javítják és ezért a kereskedelmi költségek csökkentésével keletkezett anyagi eszközök egy részét a vezetőségi alapon keresztül közvetlenül élvezik. — Más szervezeti formák között, de ugyanez az elv a vendéglátó üzemek, építkezési vállalatok stb. vezetőségi alapjainál is.

A vezetőségi alapot nem választhatjuk külön gazdasági és társadalmi berendezőségünktől. A V. A. létezése szintén népeink dolgozóinak harci eredménye. Az állami-szocialista gazdasági szektor állandó számbeli és társadalmi erősödésének egyenes következménye ez, vagyis azoknak az előfeltételeknek a következménye, melyek országunkban a tervgazdaság bevezetését lehetővé teszik. Ezek alatt pedig főleg a termelő eszközök társadalmi tulajdonjogát és a néphatalom létezését értjük.

Tervgazdaságunkban a társadalom közös érdekeinek szemszögéből vizsgáljuk mindig az egyes gazdasági egységeket (üzemek, vállalatok) hasznosságát, nem pedig a magántőkések haszna szempontjából. A V. A. az egyes üzemek társadalmilag hasznos mivoltának gazdasági mutatójánál is szolgálunk oly módon, hogy a nagyobb hasznot megvalósító üzemek, mint az előbb mondottakból is látszik, nagyobb anyagi eszközökkel járulnak a vezetőségi alapba. — A tőkés társadalomban a kapitalista igyekezett a dolgozók előtt eltitkolni hatalmas nyereségeit és kivonni magát azok ellenőrzése alól. A V. A. nagyrésztben hozzájárul ahhoz, hogy dolgozóink tisztán lássák, mire használdik fel munkájuk eredménye — vagyis a V. A. a maga részéről biztosítja a dolgozó tömegek ellenőrzését a kitermelt értékek felett és elősegíti azok leggyorsabb és legigazságosabb elosztását. A dolgozók hatalmas tömegét a vezetőségi alap közvetlenül köti vállalata termeléséhez, mivel az felőleli a vállalatok nyereségének egy részét és pedig annál nagyobb részét, minél nagyobb az egyes vállalatok haszna, amit a munkások úgy segíthetnek elő, hogy nagyobb munkaterheléssel, újításokkal, anyagmegtakarítással stb. leszállítják az előállítási költségeket.

Alá kell húzni azt is, hogy a V. A. tervszerűen irányítja a vállalatok hasznát és így egyike azon intézkedéseknek, melyek láncolata biztosítja gazdasági rendszerünket és a népi állam irányítását az érték törvény felett.

I.

A V. A. anyagi eszközei az állami termelő vállalatok hasznából létesülnek bizonyos százalékiárulék szerint. — Tudvalevő, hogy az állami vállalatok kétféle hasznot valósíthatnak meg: tervszerű hasznot, vagyis a terv által megállapított és az úgynevezett terv feletti hasznot. A tervszerű haszon lehet külön haszon is, vagyis olyan, amely a jobb gépekkel és termelő rendszerrel rendelkező vállalatoknál képződik. A tervben előre látott termelési költségek leszállítása tervfeletti hasznot eredményez.

A V. A. a tervszerű haszon és a külön haszon bizonyos százalékát öleli fel. Ez az általános százalék a bánya és gyáripárban a tervszerű

haszon 2 és fél százalékát teszi ki. A Szövetségi Tervbizottság az általános százalék alapján, tekintetbe véve az egyes bánya- és iparágakban foglalkoztatott munkások és alkalmazottak számát, valamint az előrelátott összhasznot, az adott termelési ágban, kiszámította a termelési ágak százalék szerinti járulékát a vezetőségi alapba. A termelési ágak átlagos járulékának százaléka alapján az egyes igazgatóságok saját termelési ágaikhoz tartozó vállalatok önálló járulékát számítják ki, tekintetbe véve az egyes vállalatok tervszerű hasznát és a foglalkoztatott munkások és alkalmazottak számát. Habár a bánya és gyáriparban a tervszerű haszon 2 és fél százalék képezi a V. A. általános járulékát, mégis ez a százalék az egyes termelési ágaknál sokkal nagyobb, mivel a termelési ágak átlagos járulékának megállapításánál nagy szerepet játszik a tervszerű haszon mellett a foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma. A V. A. alapeszméje az, hogy az olyan üzemek munkásai és alkalmazottai, melyek teljesítik a termelési tervet, — fejenként egyformán kell hogy részesüljenek a V. A. anyagi eszközeiből, tekintet nélkül arra, hogy egyes termelési ágakban, gazdasági politikánk következtében (vagy az üzem műszaki fejletlensége miatt), az előre látott haszon kisebb avagy nagyobb. Sőt a V. A. szabályzata következetességében odáig megy, hogy az olyan bánya- és gyáripari üzemek munkásai is részesülnek a vezetőségi alapból, amelyek tervszerű veszteséggel dolgoznak. Ilyen esetekben, (vagyis, amikor a vállalat tervszerű veszteséggel dolgozik) a V. A. az adott termelési ág átlagos járulékát kapja. — Ez igazságos is, hiszen a munkások nem tehetnek arról, hogy üzemeiket társadalmunk ilyen vagy olyan műszaki felkészültséggel örökölte a régi Jugoszláviától.

Ha a tervszerű haszon nagyobb munkateljesítmény következtében az év végén magasabb, mint azt előre látták, úgy a haszomból nem csak összegszerűen, de százalékban is nagyobb összeg fizetendő a vezetőségi alapba. Iparunkban nagy lehetősége van munkásságunknak, hogy üzemeinkben tervfeletti hasznot valósítson meg. A nem korszerű üzemeinek termelését kisebb-nagyobb észszerűsítéssel, anyagmegtakarítással, a munka jobb megszervezésével stb. olyan színvonalra lehet emelni, hogy az külön hasznot eredményez. A vállalatok külön haszna egyedül a munkások és alkalmazottak rátermettségétől, áldozatkészségétől — odaadástól függ. Természetes, hogy a tervfeletti haszomból a V. A. részesedése sokkal nagyobb, mint a tervszerű haszomból. A tervfeletti haszomból 50%-ig emelkedhet a V. A. járuléka.

Ha azonban egy üzem termelési költségei indokolatlanul magasabbnak bizonyulnak, vagy pedig a vállalat indokolatlanul nem teljesíti a tervet — úgy munkásai és alkalmazottai az adott időszakban elvesztik jogukat, hogy a vállalat hasznából a vezetőségi alapon keresztül részesedjenek. — Ilyen módon a vállalat munkásainak és magának a vállalatnak az érdekei összefonódnak és egy elválaszthatatlan egységet képeznek! Ezek a közös érdekek gyáriparunk fejlődésében hatalmas hajtóerő szerepét töltenék be.

Milyen módon számítjuk ki egy vállalat nyereségéből a V. A. részesedését. Vegyük a gyár- vagy bányaipari vállalatokat. Mint már mondtuk a különböző termelési ágakban a V. A. részesedésének százaléka nem egyforma, hogy így ellensúlyozódják a különböző vállalatok különböző műszaki színvonala. Így, a szövőiparban a V. A. tervszerű haszon 4.06 százalékát kapja, ez a százalék a cukor- és szesziparban 1,57% tesz ki, míg a fa- és vegyi iparban 6.59%, de ugyanakkor a cementiparban csak 0,86%. Az iparágak átlagos százaléka, valamint az egyes

vállalatok egyéni százaléka alapján minden munkás fejenkénti részesedése egyforma magas, ha a tervet egyformán teljesítik.

Mondottuk, hogy a tervfeletti haszonból a V. A. részesedése fokozatosan növekedik. Ha egy ipari vagy bányai ipari vállalat 10%-kal csökkenteti termelési költségeit, úgy a keletkezett tervfeletti haszon 25 százaléka képezi a V. A. részesedését, ha 15 százalékkal, úgy a V. A. a tervfeletti haszonnak 30%-át kapja, ha a csökkenés eléri a 20%-ot, akkor a tervfeletti haszon 38%-a képezi a V. A. részesedését, ha a csökkenés túlhaladja a 20%-ot, akkor a kitermelt tervfeletti haszon 50%-át kapja a V. A.!

Már a múlt év tapasztalataiból tudjuk, hogy önfeláldozó munkáságunk egyes vállalatokban nagymértékben leszállította a termelési költségeket — így természetes és igazságos vezetőségi alapunk azon elve, hogy a tervfeletti haszonból, annak 50%-ig is jutalmazza a termelési költségeket leszállító munkaközösségeket. Általános tapasztalataink azt bizonyítják, hogy a termelési költségek 10—20%-os csökkentése ipari termelésünkben lehetséges és így a tervfeletti haszon és V. A. megnagyobbitása munkásosztályunk odaadásával elérhető.

A mellékelt táblázatból látszik, hogyan alakul a bányai- és gyáripari vállalatokban a V. A. Az első példának vett vállalatban az összes termelési költségek 350 millió dinárt tesznek ki, míg az előrelátott tervszerű haszon 54,4 millió dinárt tesz ki. Ennél az ipari vállalatnál 3,5 ezer munkás és hivatalnok dolgozik. Ennek a vállalatnak vezetőségi alapja a tervszerű haszon 1,6%-át teszi ki, vagyis összesen 875.000 dinárt, ami egyes munkásra számítva 250 dinár. — A példának vett második vállalat kevésbé korszerű felszereléssel rendelkezik, több munkást foglalkoztat, mint az első vállalat, termelési költségei nagyobbak, míg tervszerű hasznának 3,33%-a (vagyis több mint az első vállalatnál) képezi a V. A. részesedését. Így ebben a vállalatban is a tervszerű haszon megvalósításának feltétele mellett fejenként szintén 250 dinár jut egy-egy munkásnak vagy alkalmazottnak. A harmadik példában a V. A. részesedése a tervszerű haszon 4%-át teszi ki és így szintén egyes munkásra 250 dinár jut a vezetőségi alapról. — De látjuk, mi történik akkor, ha a termelési költségeket sikerül leszállítani?

Az első példában a vállalat 10%-kal szállította le termelési költségeit, ezért a vezetőségi alap progresszív járuléka (vagyis az a járulék, ami a tervfeletti haszonból létesül) 25%-ot tesz ki. Ez abszolút számokban kifejezve azt jelenti, hogy a vállalat tervfeletti hasznából a V. A. 8,750.000 dinárt kap. Így ennek a vállalatnak vezetőségi alapja az előrelátott 875 ezer dinár helyett, 9,625.000 dinárt tesz ki. — vagyis fejenként 2750 dinárt az előrelátott 250 dinár helyett. Mint látjuk, a munkások azáltal, hogy a termelési költségeket 10%-kal leszállították, vezetőségi alapjukat több mint a tízszeresére emelték! Mint a táblázatból látjuk, a második és harmadik példának vett vállalatok 20, illetve 30 százalékkal szállították le termelési költségeiket, így vezetőségi alapjuk a második példában több mint 31-szer nagyobboldott (egymillió dinárról 31,400.000 dinárra emelkedett). A harmadik példában a V. A. emelkedése fejenként számítva 15.000 dinárt tesz ki!

II.

Az állami kereskedelmi vállalatok nem dolgoznak haszonnal, mivel a kereskedelem-akkumulációt nem segítheti elő. Egyedül a munka termelhet ki, értéke tehát a magánkereskedelem haszna nem emeli fel az árú tényleges értékét, hanem csak a magánkereskedő saját hasznát

A bányá- és gyáripari vállalatok juttatása a Vezetőségi Alaphoz a terv- és terv feletti haszonból.

				Bánya (vagy gyáripari) üzem	
				350	Teljes önköltségi ár (az előállítási költségek teljes összege) milliókban
				400	
				30.0	A vállalat terv által megállapított haszna, millió dinárban
				15.6	
				4.000	Az üzemben foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma
				2.500	
				250	Hozzájárulás a vezetőségi alaphoz egy munkásra (alkalmazotti) számítva
				250	
				1.6	A vezetőségi alap részesedése a terv által megállapított haszonból
				875	
				5,55	A teljes önköltségi ár csökkenése
				1.000	
				10	A vezetőségi alap fokozatosan növekvő részesedése a tervszerű és terv feletti haszonból
				35.000	
				25	A vezetőségi alap teljes részesedése a tervszerű és terv feletti haszonból
				8.750	
				38	A vezetőségi alap összrészesedése a terv és terv feletti haszonból, egy munkásra számítva
				30.400	
				50	A Központi Vezetőségi Alapra (5%) Az üzem Vezetőségi Alapjának járuléka.
				37.500	
				30	
				33	
				9.625	
				2.750	
				31.400	
				7.850	
				38.125	
				5.250	
				1.906.250	
				1.510.000	
				79.150	
				7.915	
				3.957.500	

képezheti. A mi kereskedelmünknek főfeladatai közé tartozik az, hogy a kitermelt ipari és egyéb áru minél gyorsabban, olcsóbban, igazságosan, az egészségben és a fogyasztóközönség izlésének megfelelően legyen elosztva. — Ezért állami kereskedelmi vállalataink a nekik megengedett »rabbat«, illetve »marzsa« formájában pótolják saját költségeiket. A létező rendelkezések értelmében ezek a költségek feloszlanak az áru beszerzés és eladás költségei, a kereskedelmi színvonal emelésének költségei, vagyis a kereskedelem észszerűsítését szolgáló költségek közt. Természetes, hogy a kereskedelmi vállalatok vezetőségi alapja nem képződhet a kereskedelmi vállalatok hasznából, mert ez náluk szabály szerint nincs! Ezért a kereskedelmi vállalatoknál a V. A. járulékát úgy számítjuk ki, hogy alapul vesszük az alkalmazottak fizetésének összegét, a vállalat évi kereskedelmi forgalmát, valamint az úgynevezett számtani tényezőt. A felsorolt elemek segítségével megkapjuk a vállalat forgalmának bizonyos ezrelékét és ezt az ezreléket alkalmaztuk a vállalat forgalmának összegére. Ez az ezrelék a kiskereskedelmi vállalatoknál nem tehet ki többet az évi forgalom 5 ezrelékénél, míg a nagykereskedelmi vállalatoknál nem lehet nagyobb az évi forgalom 1 ezrelékénél. A kiszámított ezreléket az évi forgalomra alkalmazva megkapjuk a vállalat vezetőségi alapjának részesedését. A vezetőségi alap kiszámított részesedését az állami kereskedelmi vállalatok kötelesek a rabbatból, illetve azon árucikkeknél, melyeknek nincsen egységes ára, a megengedett marzsebból fedezni.

Természetes, hogy a V. A. a kereskedelmi vállalatoknál annál nagyobb, minél nagyobb a vállalat évi forgalma. Ha a vállalat megnagyobbítja az előrelátott áruforgalmat, úgy megnagyobbítja a forgalomból a V. A. részesedést is. Ez, persze sokban függ a vállalat alkalmazottaitól. Minél több árut szereznek, illetve adnak el, annál nagyobb a V. A. Ezt pedig a vevőközönség jobb kiszolgálásával, jobb reklám módszerekkel, az eladás jobb megszervezésével stb. lehet elérni. — Az állami kereskedelmi vállalatok vezetőségi alapjai megnagyobbodhatnak az úgynevezett tervfeletti járulékkal is. Ez úgy lehetséges, hogy a vállalat előrelátott tervszerű költségeit leszállítja a terven alulira és az így keletkezett anyagi eszközök 50%-a a V. A. javára íródik. Lássunk egy példát: egy állami kereskedelmi vállalat 50 millió dinár évi forgalmat látott elő. A vállalatnak 50 alkalmazottja van és ezek összefizetése évi 1,8 millió dinárt tesz ki. A terv a forgalom 30%-át irányozta elő a kereskedelem összes költségeinek fedezésére. A számtani tényeket a kereskedelemben 25%-ra állapították meg. Hogy megtudjuk, mennyi lesz ennek a vállalatnak a vezetőségi alapja, ki kell számítanunk a forgalom ezrelékét számtani elemként felhasználva a vállalat alkalmazottai évi fizetéseinek összegét, a tervezett évi forgalmat és a számtani tényezőt. Ezt úgy csináljuk, hogy a számtani tényezőt megszorozzuk az alkalmazottak évi fizetésével és elosztjuk az előrelátott forgalommal.¹⁾ A mi esetünkben ez a forgalom 0,9%-ét teszi ki, vagyis 45 ezer dinárt. Így a vezetőségi alap fejenként egy alkalmazottra számítva 900 dinárt jelent. Ha a tervezett kereskedelmi forgalom tegyük fel 20%-kal emelkedett, vagyis 60 millió dinárra, akkor a V. A. részesedése 54 ezer dinárra emelkedik, vagyis egy alkalmazottra 1080 dinár. — Tétélezzük fel, hogy az alkalmazottaknak sikerült a költségeket 1,5%-kal leszállítani, vagyis a 60 milliós forgalom 3,5%-ra. A megtakarítás 900 ezer dinárt tesz ki és ennek az 50%-át a V. A. javára írják. Példánkban a

V. A. részesedése összesen (a tervszerű járulék és a terven felüli járulék) 504.000 dinárt tesz ki, fejenként 10.080 dinárt.

¹⁾ A számítást a következő számtani képlet szerint csináljuk:

$$VE = \frac{FÖ \times SzT}{Fo}$$

VE = a vállalat forgalmából a vezetőségi alap részesedésének egyéni mértéke ezrelékben (individualna stopa doprinosa fondu rukovodstva u promisljima).

FÖ = a vállalat alkalmazottainak összévi fizetése.

SzT = számtani tényező.

Fo = a vállalat évi forgalma.

Mint látjuk, a kereskedelmi vállalatoknál is lehetőség van arra, hogy az alkalmazottak odaadásukkal, a munka jobb megszervezésével sokat takarítsanak meg az államnak és a megtakarított összegből vezetőségi alapjukat is gazdagítsák. Igaz, hogy a kereskedelem költségeit nem lehet olyan mértékben leszállítani mint a bánya és gyárparban. Ez látszik a példákából is. A mellékelt táblázat (bánya vagy gyár-ipari vállalat) harmadik példájában például a termelési költségeket 30%-kal leszállították míg a fent említett kereskedelmi vállalatoknál a forgalomhoz viszonyítva 2%-kal sikerült leszállítani a kereskedelmi költségeket. Ezért érthető, hogy a kereskedelmi vállalatok vezetőségi alapjainál más módon állapítják meg az alap részesedést. Ezt úgy érik el, hogy lehetőség szerint kiegyenlítődjék a V. A. nagysága tekintet nélkül arra, hogy termelő vagy nem termelő gazdasági vállalatról van szó. Ebből világosan látszik, hogy dolgozóink bárhol vagy bármilyen állami vállalatnál vannak biztosítva van a V. A. élvezése és annak nagysága egyedül a munka iránti odaadásuktól függ.

III.

Az idén, tervgazdálkodásunk első évében, eddig ismeretlen és hatalmas feladat hárul az állami építkezési vállalatokra, illetve az építőmunkásokra. Gyárak, utak, iskolák, kórházak stb. milliós építkezései várnak a szorgos munkáskezre. Közismert hogy régebben az építőmunkásokat mennyire kizsákmányolták, míg az építkezési vállalkozók hatalmas nyereségre tettek szert. Országunk ipari, kulturális fejlődése elválaszthatatlanul összeforrt építkezési munkálataink sikerével, gyorsaságával és jó minőségével. Így természetes, hogy néphatóságaink megtalálták a módját, hogy építőmunkásaink is élvezzék a V. A. segítségét, életszínvonaluk emelésében.

Az állami építkezési vállalatok árait egységesítették, vagyis megállapították a különböző építkezési munkák elvégzéséhez szükséges munkaerő, anyag stb. árait. Az építkezési vállalatok minden építkezéshez külön számvetést készítenek a szabványozott munkaerő, anyagszükséglet, igazgatósági és egyéb megállapított kiadások alapján. A számvetésben befoglaltatik a vállalat tervszerű haszna is. A haszomból nyeri a V. A. a részesedést a számításnál alapul véve az építkezésnél szükséges munkaórákat, a 10-re megállapított általános számtani tényezőt. A V. A. részesedését a tervszerű nyereségből úgy állapítjuk meg, hogy kiszámítjuk a nyereségnek hány százaléka képezi a V. A. részesedését. Ezért a munka elvégzéséhez szükséges munkaórákat megszorozzuk a számtani tényezővel (10) és aztán elosztjuk a tervszerű haszonnal.

Vannak olyan építkezési munkák is melyek részére még nem állapították meg az anyag és munkaszükséglet normáit. Ebben az esetben az u. n. utólagos számvetésnél állapítjuk meg az elhasznált anyagot, munkaórákat vagyis a tervszerű nyereséget, összehasonlítva az adatokat valamely hasonló jellegű munkával. Az így nyert elemekből (elhasznált munkaerő, tervszerű nyereség) a fent leírt módon állapítjuk meg a V. A. részesedését.

Mint az ipari vállalatoknál is ahol a tervfeletti haszon nagy része a V. A. részesedését képezi, úgy az építkezési vállalatoknál is a tervfeletti haszon 40—50%-a szintén a V. A. javát szolgálja. Az építkezési vállalatoknál a tervfeletti haszon úgy képződik, hogy a normál ügyviteli és munkaköltségeket a vállalat munkaközössége leszállítja. Építkezéseinknél ezeknek a költségeknek a leszállítása lehetséges, habár nem olyan mértékben mint gyáripari termelésünkben. Ezért már a költségek kisebb méretű leszállítása is nagyban növeli a V. A. járulékát. Ha a vállalat munka, igazgatósági és egyéb költségeit 15%-ig szállítja le, úgy a keletkezett tervfeletti haszon 40%-a íródik a V. A. javára, a költségek 15%-on felüli leszállítása e tervfeletti haszon 50%-át jelenti ugyanerre a célra.

Természetes, hogy az építkezési vállalatoknál is ha a tervszerű költségek indokolatlanul magasabbnak bizonyulnak a rendesnél, úgy a vállalat munkásai és alkalmazottai ideiglenesen elvesztik jogukat, hogy a vezetőségi alapból részesedjenek!

Az állami vendéglátó üzemek a rendelkezések értelmében szintén kötelesek megállapítani a vezetőségi alapot. Mivel az állami vendéglátó üzemek szintén tervszerű és terven felüli hasznot valósíthatnak meg, vezetőségi alapjuk az építkezési vállalatok vezetőségi alapjaihoz hasonló módon valósul meg. A tervszerű haszon megállapított százaléka képezi a V. A. járulékát. Ezt a százalékot úgy számítjuk ki, hogy a vállalat összes alkalmazottai évi fizetésének összegét megszorozzuk a számtani tényezővel és azt elosztjuk a vállalat tervszerű hasznával. A vendéglátó üzemek számtani tényezője 2. Ezekben az üzemekben a munka jobb megszervezésével, nyersanyag megtakarítással, stb. a költségeket szintén le lehet szállítani a rendes alá. Így keletkezik a tervfeletti haszon, ennek 50%-a pedig a rendelkezések értelmében a V. A. javára íródik.

IV.

Lássuk most, hogy a V. A. tulajdonképpen mire és miképpen szolgál, az egyes üzemek és vállalatok munkaközösségének. A vezetőségi alapot a vállalat igazgatója vagy annak vezetője kezeli — az üzem, vállalat szakcsoportjával egyetértésben. Az egyes üzemek és vállalatok igazgatóját vagy igazgatósági tagjait a vezetőségi alapból nem lehet megjutalmazni és ezért minden vállalat köteles vezetőségi alapjából, annak felhasználása előtt az úgynevezett Központi Vezetőségi Alapba 5%-át befizetni saját vezetőségi alapjának. A központi vezetőségi alapot minden termelési és gazdasági ág közös igazgatóságánál szervezik meg és ebből a központi vezetőségi alapból a munkában különösen kitűnt vállalatok, üzemek igazgatóit és igazgatósági tagjait jutalmazzák.

A vezetőségi alapból nyerik külön jutalmukat az üzemek és vállalatok rohammunkásai, újítói és a munkában más módon kitűnt munkások és alkalmazottak. A vezetőségi alapból külön jutalmakat osztanak ki, viszont az újítók, rohammunkások stb. rendes jutalmait a vállalat a saját eszközeiből fedi. — A V. A. anyagi eszközeiből különböző szak-

tanfolyamokat lehet szervezni és ez által emelni a munkásosztály szak-képzettségét ami a munkások egyéni hasznát is jelenti és a társadal-munk közös érdekeit is szolgálja.

Munkás és hivatalnok lakások építése szintén a V. A. terhére történhet. Azonkívül a V. A. eszközei szociális és kulturális intézmények kiépítésére és megszervezésére is szolgálnak. Ezen intézmények lehetnek csecsemő vagy gyermek napközi otthonok, tanonc otthonok, orvosi rendelők, közös munkásétkezdék stb. A kultúrintézmények alatt munkásklubok, könyvtárak, olvasótermek, mozit, sportpályákat stb.-t értünk.

Mint a rövid felsorolásból láthatjuk a V. A. széles lehetőséget nyújt arra, hogy munkásosztályunk kiemelkedjék eddigi elnyomottságából és lerázza magáról a tőkés társadalom hagyatékát: kulturális elmaradottságot. — Hogy már tervgazdaságunk első évében biztosíthassuk munkásaink közvetlen részesedését a mult évben kitermelt haszonból, néphatóságaink rendelkezéseinek értelme szerint, az összes állami, ipari, bányai, vendéglátó, építkezési, kereskedelmi stb. vállalatok kötelesek az 1946. évi haszon bizonyos százalékát a vezetőségi alap javára írni. Így napjainkban már tanúi vagyunk, országunk történetében először, hogy a munkás részesedést kap üzemének kitermelt értékéből, hasznából!

A legújabb rendelkezések szabályozzák a különböző különleges munkákkal foglalkozó vállalatok (pl.: ki és behozattal foglalkozó kereskedelmi vállalatok stb.) vezetőségi alapja megszervezésének módját és a haszon, illetve a forgalomból való részesedését. Az által, hogy az állami vasutak is gazdasági vállalatok lettek, a vasúti munkásoknak és alkalmazottaknak is lesz alkalmuk, hogy részesüljenek a vezetőségi alap anyagi eszközeiből.

Végül, még egyszer alá kell húznunk, hogy a V. A. csak egy láncszeme annak a rendszernek, amely napjainkban dolgozó néptömegeink munkáján épül ki és amely népeink jobb jövőjét jelenti — ötéves ter-
vünknek.

KÜL- ÉS BELPOLITIKA A TÖKÉSRENDSZER ÁLTALÁNOS VÁLSÁGÁNAK KORSZAKÁBAN

Irta: Varga Jenő

A tőkés államok bel- és külpolitikájának a tőkés rendszer általános válságának korszakában megvannak a maga jellegzetes vonásai; ezek különböztetik meg az e korszak előtt folytatott politikájától.

Sztálin 1946 február 9-én tartott beszédében megjegyezte: »A marxisták többször kifejezték, hogy a világgazdaság tőkés rendszere elemeit...« Marx abban az időben, amikor a tőkés rendszer még felemelkedő vonalban fejlődött, azt állította, hogy ezen rendszer összeomlása elkerülhetetlen. Rámutatott arra, hogy történelmi értelemben a tőkés berendezkedés mulandó társadalmi rendszer és távolról sem végleges formája az emberiség életének, mint ahogyan azt a polgárság valamennyi közgazdasza és politikusa állította.

A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy az egyik termelési rendből a másikba való átmenethez az egész világon meglehetősen hosszú időszakra van szükség. Ezt az időszakot a társadalmi rendszer általános válságának nevezhetjük. Lenin, mint ismeretes, az imperializmust hal-